

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мартинюк І. А. ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. У статті обґрунтовується важливість та доцільність розвитку готовності до самоосвітньої діяльності саме у студентському віці. Аналізується сутність поняття «студентська молодь», психологічні особливості студентства як соціальної групи, вікові психологічні особливості студентської молоді, вплив навчання у вищому навчальному закладі на формування особистості. Виокремлюються вікові психологічні особливості студентської молоді, психологічні особливості студента як суб'єкта учбово-професійної діяльності, можливості самої учбово-професійної діяльності у ВНЗ, що складають психологічні передумови доцільності та необхідності розвитку готовності до самоосвітньої діяльності у студентської молоді. Виходячи з розуміння самоосвітньої діяльності як такої, що спонукається внутрішніми мотивами самовдосконалення та передбачає застосування спеціальних засобів пошуку і засвоєння соціального досвіду, зроблено висновок про те, що готовність до такої діяльності варто розвивати у студентської молоді. В силу вікових особливостей на цьому етапі свого розвитку людина може долати перешкоди на шляху самовдосконалення; її інтелектуальні особливості є добрим підґрунтям для вибору способів, засобів, векторів самоосвітньої діяльності; готовність до самоосвітньої діяльності може стати стійким особистісним утворенням. Розвитку зазначеної готовності сприяють також характеристики студента як суб'єкта учбово-професійної діяльності. Сама учбово-професійна діяльність у ВНЗ здатна підживлювати мотиви самовдосконалення особистості у професійній сфері, озброює інструментами самоосвітньої діяльності, визначає її змістовне наповнення та зумовлює її, спонукаючи студента до самостійності.

Ключові слова: студентська молодь, вікові психологічні особливості, суб'єкт учбово-професійної діяльності, учбово-професійна діяльність, вищий навчальний заклад, формування особистості, психологічні передумови, самоосвітня діяльність.

Мартынюк И. А. ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ К САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. В статье обосновывается важность и целесообразность развития готовности к самообразовательной деятельности именно в студенческом возрасте. Анализируется сущность понятия «студенческая молодежь», психологические особенности студенчества как социальной группы, возрастные психологические особенности студенческой молодежи, влияние обучения в высшем учебном заведении на формирование личности. Выделяются возрастные психологические особенности студенческой молодежи, психологические особенности студента как субъекта учебно-профессиональной деятельности, возможности самой учебно-профессиональной деятельности в вузе, составляющих психологические предпосылки целесообразности и необходимости развития готовности к самообразовательной деятельности в студенческой молодежи. Исходя из понимания самообразовательной деятельности как таковой, что побуждается внутренними мотивами самосовершенствования и предусматривает применение специальных средств поиска и усвоения социального опыта, сделан вывод о том, что готовность к такой деятельности следует развивать у студенческой молодежи. В силу возрастных особенностей на этом этапе своего развития человек может преодолевать препятствия на пути самосовершен-

створення; її інтелектуальні особливості є хорошою основою для вибору способів, засобів, векторів самоосвіти; готовність до самоосвітньої діяльності може стати стійким особистим розвитком. Розвитку вказаної готовності сприяють також характеристики студента як суб'єкта навчально-професійної діяльності. Сама навчально-професійна діяльність в ВНЗ здатна підкріплювати мотиви самосовершенствования особистості в професійній сфері, озброює інструментами самоосвітньої діяльності, визначає її змістовне наповнення і обумовлює її, спонукає студента до самостійності.

Ключові слова: студентська молодь, вікові психологічні особливості, суб'єкт навчально-професійної діяльності, навчально-професійна діяльність, вище навчальне закладення, формування особистості, психологічні передумови, самоосвітня діяльність.

Постановка проблеми. Соціально-економічні, культурні, інформаційні зміни в суспільстві підвищують вимоги до якості освіти, ставлять перед нею завдання підготовки компетентного спеціаліста, мотивованого до ефективної професійної діяльності, здатного самостійно визначати перспективи власного розвитку та самовдосконалення. Відтак, для сучасних вищих навчальних закладів актуальним є формування готовності студентів до самоосвітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У другій половині ХХ – на початку ХХ століття з'явилась низка наукових праць, так чи інакше пов'язаних з розв'язанням проблеми організації самоосвітньої діяльності студентів. У галузі педагогіки її розробляли українські вчені В. К. Буряк, І. С. Дереза, І. А. Мося та російські вчені О. О. Глухова, Ю. Є. Калугін, С. А. Кононенко, А. Р. Крицька, Г. А. Лапшина, Ф. Х. Мациєва, Ю. Г. Опарін, Н. Н. Песцова, Л. В. Теплих, Л. К. Тучкіна, О. Ф. Федорова, С. В. Юдакова, Т. Я. Яковець. У царині психології зазначена проблема представлена розробками українських вчених Г. В. Марковець, Н. В. Чепелевої. У працях згаданих науковців йдеться про загальні аспекти проблеми самоосвіти студентів (В. К. Буряк, 2002; І. С. Дереза, 2010; Ю. Є. Калугін, 2000; С. А. Кононенко, 2001); педагогічні умови формування готовності до самоосвіти в умовах ВНЗ (О. О. Глухова, 2002; Ю. Г. Опарін, 2002; Н. Н. Песцова, 2009; С. В. Юдакова, 2002; Т. Я. Яковець, 1999); окремі психологічні чинники самоосвіти студентів (Н. В. Чепелева, 1979); ознаки готовності студентів до самоосвітньої діяльності (О. Ф. Федорова, 1999); розвиток готовності до самоосвітньої діяльності студентів окремих спеціальностей (А. Р. Крицька, 2007; Г. А. Лапшина, 2004; Г. В. Марковець, 1992; Ф. Х. Мациєва, 2012; І. А. Мося, 2014) чи років навчання у ВНЗ (Л. В. Теплих, 2005).

Згадані праці розкривають окремі аспекти проблеми розвитку в умовах ВНЗ готовності особистості до самоосвіти. При цьому поки що відкритим залишається питання психологічних механізмів розвитку у студентської молоді зазначеного утворення. На шляху його вирішення, на наш погляд, важливо з'ясувати вихідні психологічні особливості студентської молоді як суб'єкта навчального процесу, що можуть сприяти розвитку готовності до самоосвітньої діяльності.

Мета статті – обґрунтувати важливість та доцільність розвитку готовності до самоосвітньої діяльності саме у студентському віці.

Методи та методики. Для реалізації мети застосовувався теоретичний аналіз наукових праць, пов'язаних з вивченням психологічних особливостей студентської молоді та її учбово-професійної діяльності. У ході дослідження були виокремлені такі одиниці аналізу: сутність поняття «студентська молодь», психологічні особливості студентства як соціальної групи, вікові психологічні особливості студентської молоді, вплив навчання у вищому навчальному закладі на формування особистості. Було здійснене теоретичне узагальнення (синтез) психологічних передумов, що визначають доцільність та необхідність розвитку готовності до самоосвітньої діяльності у студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз сутності поняття «студентська молодь» засвідчив, що це особлива онтогенетична стадія розвитку особистості, пов'язана з її соціалізацією у вищому навчальному закладі. Саме слово «студент» походить від латинського «studio», що позначає завзяте старання навчання.

Постановка проблеми студентства як особливої соціально-психологічної та вікової категорії належить психологічній школі Б. Г. Ананьєва. Він розглядає студентський вік від 17 – 18 до 35 – 40 років, у той час як інші сучасні дослідники звужують межі цього етапу від 17 – 18 років до 25 років (І. А. Зимня, 1997), до 22 – 23 років (Т. Б. Тарасова, 2004).

Результати досліджень багатьох учених (Б. Г. Ананьєва, Ю. М. Кулюткіна, А. О. Реана, В. В. Рєпкіна, В. О. Сластеніна та ін.) дають підстави охарактеризувати студента як особливого суб'єкта навчальної діяльності із соціально-психологічного та психолого-педагогічного аспектів.

За Л. М. Балабановою, студентство є особливою професійно-виробничою групою, об'єднаною певною віковою категорією, специфічними особливостями праці та умовами життя, які можуть відбиватись на стані здоров'я майбутніх спеціалістів [2].

Д. А. Медведєв зазначає, що студентство може розглядатись як мобільна соціальна група, основною метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання високих професійних та соціальних ролей у матеріально-духовному виробництві. У соціальній структурі суспільства студентство може бути назване соціальною групою, що за своїм соціальним становищем стоїть найближче до інтелігенції, є її резервом [10].

Н. С. Моргунова та Т. Б. Хомуленко визначають студентство як особливу соціальну категорію, специфічну спільноту, організовано об'єднана інститутом вищої освіти. Воно охоплює людей, які цілеспрямовано, систематично оволодівають знаннями та професійними вміннями, зайнятих навчальною діяльністю. Як соціальна група студентство характеризується професійною спрямованістю, сформованістю стійкого ставлення до майбутньої професії, зумовленого правильним професійним вибором, адекватністю та повнотою уявлення студента про обрану професію. У соціально-психологічному аспекті у порівнянні з іншими групами населення воно відрізняється більш високим освітнім рівнем, більш високим рівнем культури та пізнавальної мотивації. У той же час студентство – соціальна спільнота, яка характеризується

найбільшою соціальною активністю та достатньо гармонійним поєднанням інтелектуальної та соціальної зрілості. У межах особистісно-діяльнісного підходу студент розглядається як активний, здатний самостійно організовувати свою діяльність суб'єкт педагогічної взаємодії. Йому притаманна специфічна спрямованість пізнавальної та комунікативної активності на вирішення конкретних професійно-орієнтованих задач [11].

Т. Б. Тарасова справедливо зауважує, що студентами ВНЗ є люди періодів ранньої та зрілої юності або початку дорослості. Тому у психологічній характеристиці студентства ВНЗів, з одного боку, присутні прояви загальних психологічних особливостей юнацького віку, а з іншого – істотну роль відіграють специфічні умови життя і діяльності у ВНЗ [15].

Характеризуючи психологічні особливості юнацького віку, науковці зазначають, що на цей вік припадає багато критичних соціальних подій у житті особистості: одержання паспорта, настання кримінальної відповідальності, можливість реалізації активного виборчого права, можливість вступу до шлюбу. [12] У цьому віці особистість найбільш вразлива щодо різноманітних життєвих криз через свою спрямованість на самоствердження та успіх у житті, юнацький максималізм, відсутність власного життєвого досвіду, які часто призводять до негнучкості, деструктивності у виборі стратегій подолання виникаючих життєвих негараздів. [3] Разом з цим, юнацький вік розглядається як особливий в онтогенезі, оскільки його змістом є становлення людини як суб'єкта власного розвитку, саме в цьому віковому періоді гостро стає питання щодо сенсу життя (М. Й. Боришевський, Л. С. Виготський, І. С. Кон, С. Л. Рубінштейн, Д. І. Фельдштейн). В той же час, період юнацтва є сензитивним до навчання психологічному подоланню життєвих криз через розвиток вольового та інтелектуального потенціалу особистості (Е. Еріксон), комунікативних навичок, рефлексії та усвідомлення своїх психічних станів, як станів власного «Я», актуалізацію потреби в активному ставленні до себе, самостійності оцінок своїх досягнень та поведінки, намаганні діяти на основі цих оцінок (М. Келесі, І. С. Кон, Ф. Райс, А. О. Реан) тощо [3].

У віці 18 – 25 років легко заводяться знайомства, легко утворюються дружні зв'язки, приходить любов, створюються сім'ї. Провідною діяльністю є або професійне навчання, або трудова діяльність, або те й інше разом. Завдяки цим діяльностям молоді люди опановують норми стосунків між людьми (ділових, особистих тощо), а також професійно-трудова уміння. У цьому віці виробляються стійкі властивості особистості, стабілізуються усі психічні процеси, людина набуває стійкого характеру. У цей час людина найбільш здатна до творчої діяльності, формулювання евристичних гіпотез, максимально працездатна. Вона оволодіває найбільш складними способами інтелектуальної діяльності у найрізноманітніших і сучасних галузях науки і техніки; у трудовій діяльності (інтелектуальній, фізичній); опановані знання, навички, уміння не лише реалізуються, але і отримують подальший розвиток та творче удосконалення [4].

Це важливий етап розвитку розумових здібностей. Істотно розвиваються теоретичне мислення, уміння абстрагувати, робити узагальнення. Відбу-

ваються якісні зміни у пізнавальних можливостях: людина може застосовувати нестандартний підхід до вирішення відомих проблем; вміє включати окремі проблеми у більш загальні, родові; вміє ставити плідні загальні питання навіть на підґрунті задач, сформульованих не найкращим чином тощо. Розвиток інтелекту у молодості тісно пов'язаний з розвитком творчих здібностей, що передбачають не просто опанування інформації, а прояв інтелектуальної ініціативи і створення чогось нового. Найважливішим компонентом творчості є переважання дивергентного мислення, яке передбачає, що на одне й те ж запитання може бути дана велика кількість правильних і рівноправних відповідей, на відміну від конвергентного мислення, що орієнтується на одне рішення і знімає проблему як таку [4].

Творча активність молодшої людини передбачає вміння долати буденне уявлення, а іноді і виходити за межі суто логічного міркування і висновків, вдаватись до незвичайних зв'язків та аналогій, а також зняття різних заборон та обмежень для більш повного свого прояву, вільного пошуку нового [4].

Навчання у вищому навчальному закладі, безумовно, впливає на формування особистості молодшої людини. Зокрема, сам факт вступу до ВНЗ зміцнює її віру власні сили і здібності.

У процесі навчання у ВНЗ відбувається первинне опанування професією, визначається життєва і світоглядна позиція молодшої людини, вивчаються індивідуалізовані способи діяльності, форми поведінки і спілкування [13]. Під час навчання у вищій школі формується професійна спрямованість особистості [14, с. 34]. Проблема професійного самовизначення майже завжди поєднується з проблемою більш глобальної життєвої перспективи, глибинними, внутрішніми проблемами самопізнання, самореалізації, самотворення [13].

Становлення спеціаліста у вищій школі передбачає не лише набуття певних знань та навичок. Протягом періоду навчання формуються установки, інтереси, ціннісні орієнтації та спеціальні навички, необхідні для подальшої роботи, здійснюється соціалізація спеціаліста, на яку впливають особливості особистості, типові психічні реакції індивіда та тісно пов'язаний з ними характер взаємин із соціальним середовищем. За роки перебування у ВНЗ також розкриваються потенційні можливості, удосконалюється інтелект [2].

У процесі здійснення навчально-пізнавальної діяльності відбувається формування особистісних якостей студентів, основне місце серед яких займає здатність до самоуправління. У результаті становлення особистісних структур самоорганізації студент переходить на позицію суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності [8].

Професійний розвиток особистості, а також її інтелектуальне удосконалення в умовах ВНЗ відбувається завдяки врахуванню досвіду попередників, критиці цього досвіду та його розвитку з можливістю перенесення на свою діяльність [16].

Розвиток особистості студента відбувається у складній системі стосунків, що реалізуються у межах трьох основних рівнів соціального середовища (макросередовища, мідісередовища, мікросередовища) і відпові-

дних їм трьох основних видів соціальних груп (макрогруп, мідігруп, мікрогруп). Серед провідних чинників формування та розвитку особистості студентів у ВНЗ виступають орієнтація особистості на самовиховання, домінуючі системи стосунків академічної групи і групова думка. Навчальна діяльність є тим епіцентром студентського спілкування, довкола якого формуються інші види діяльності [5].

Своєрідністю, відмінною рисою навчальної діяльності у ВНЗ є те, що вона завжди пов'язана із «входженням» студента у нову дійсність, оволодінням кожним з її компонентів, здійсненням переходів від одного компонента до іншого. Саме така особливість збагачує особистість студента, перетворює його психіку, формує свідомість [11].

Особливостями навчальної діяльності у ВНЗ є: складність, різноманіття та великий обсяг засвоюваного матеріалу, великі навантаження у процесі навчання, широкі можливості вибору у вивченні навчального матеріалу, низька визначеність критеріїв високого та низького рівнів знань, різноманіття форм та методів навчання, особливості навчання пов'язані із оволодінням майбутньою професією [7].

Процес опанування професійної діяльності є завершальним етапом формування особистості [6].

На підґрунті аналізу наукової літератури з проблеми вивчення психологічні особливості студентства як соціальної групи можна охарактеризувати таким чином:

– провідною діяльністю є учбово-професійна, що поєднує у собі ознаки і власне навчальної, і трудової діяльності, а здобуті знання, уміння і навички слугують засобом професійної діяльності; виняткового значення у провідній діяльності набуває самостійна робота, що вимагає від студента досить високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, дає відчуття задоволення як процес самовдосконалення і самопізнання (за Т. Б. Тарасовою);

– мотивами учбово-професійної діяльності студентів є пізнавальні, професійні, мотиви творчого досягнення, широкі соціальні мотиви – мотив особистісного престижу, мотив збереження і підвищення статусу, мотив самореалізації, мотив самоутвердження, матеріальні мотиви (за М. В. Гамезо, Е. А. Петровою, Л. М. Орловою);

розвиток психіки характеризується такими новоутвореннями та особливостями: 1) активно розвиваються моральні та естетичні почуття (за Т. Б. Тарасовою), 2) стабілізується характер (за Д. А. Медведєвим, Т. Б. Тарасовою), 3) відбувається оволодіння комплексом соціальних ролей дорослої людини (за Д. А. Медведєвим, Т. Б. Тарасовою), 4) з'являється почуття особливої відповідальності за своє життя, якої раніше не було, що пов'язане з оволодінням обраною професією та опануванням соціальних ролей (за Т. Б. Тарасовою), 5) досягається оптимум розвитку інтелектуальних і фізичних сил, це пора найскладнішого структурування інтелекту, що є індивідуальним та варіативним («ядро» інтелекту людини цього віку характери-

зується постійним чергування піків то однієї, то іншої функції, що входять до його складу; тому вирішення навчальних завдань завжди одночасно спрямоване як на розуміння, осмислення, так і на запам'ятовування і на структурування в пам'яті студента засвоюваного матеріалу, його збереження і цілеспрямовану актуалізацію) (за Б. Г. Ананьєвим), 6) посилюються свідомі мотиви поведінки (за Д. А. Медведєвим, Т. Б. Тарасовою); 7) зміцнюються вольові якості: цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціатива, вміння володіти собою тощо (за Д. А. Медведєвим, Т. Б. Тарасовою), 8) зростає адекватність самооцінок, підвищується рівень самоприйняття і самоповаги (за Т. Б. Тарасовою); 9) удосконалюється професійне самовизначення, ознаками вираженості якого стають осмислена і міцна готовність до активної самостійної діяльності з обраної спеціальності, прагнення постійно удосконалюватись у ній (за М. В. Гамезо, Е. А. Петровою, Л. М. Орловою), 10) відбувається усвідомлення своєї унікальності та самотності, особливої актуальності набувають у цьому віці питання смислу життя, призначення людини, виявлення специфіки власного «Я» (за Д. А. Медведєвим);

– наявні певні труднощі: суперечливість внутрішнього світу, необхідність усвідомлення своєї самотності, невідповідність між можливостями та їх дійсною реалізацією, можуть проявлятися невмотивований ризик та невміння повною мірою передбачити наслідки своїх вчинків (за Д. А. Медведєвим, Т. Б. Тарасовою); невміння розраховувати свої сили, раціонально організувати свою роботу для витримування досить великих навантажень – фізичних, розумових, моральних, вольових (за М. В. Гамезо, Е. А. Петровою, Л. М. Орловою); можлива невпевненість у собі (що супроводжується зовнішньою агресивністю, розв'язністю, почуттям власної неповноцінності), зумовлена порівнянням свого реального «Я», яке ще не оцінене всебічно, з ідеальним «Я», що ще не вивірене (за Д. А. Медведєвим);

– студентський вік сенситивний для вияву і розвитку професійного потенціалу, становлення професійної самосвідомості (за М. Ю. Варбан);

– рушійними силами розвитку студентського віку можна вважати такі суперечності:

1. Соціально-психологічні: а) між розквітом фізичних та інтелектуальних сил студентів та строгим лімітом часу, наявними економічними можливостями для задоволення потреб, що зросли; б) між результатами діяльності студента, індивідуально-психологічними особливостями, що проявились у нього, та міжособистісними стосунками, що склались у групі, ставленням однокурсників до нього; в) у системі «викладач – студент»; г) суперечності адаптаційного процесу: між новими для студента вимогами, умовами та стереотипами поведінки, що склались у нього до ВНЗ;

2. Між прагненням до самостійності у виборі знань, способів їх набуття і досить жорсткими формами і методами підготовки спеціаліста певного профілю;

3. Між величезною кількістю інформації, що надходить з різних джерел, яка розширює знання студентів, та наявним обмеженням часу для її ос-

мислення; такі суперечності можуть привести як до поверхневих знань, так і до поверхневого мислення (за М. В. Гамезо, Е. А. Петровою, Л. М. Орловою).

4. Часові межі студентського віку співпадають з періодом кризи юності, що є, з одного боку, кризою народження, пов'язаною із входженням людини у новий спосіб життя, прилученням до ціннісно-значущих суспільних форм діяльності (і, перш за все, професії), а з іншої – кризою розриву ідеалу та реальності, яка може бути подолана лише практично – у реальному самовизначенні (за Д. А. Медведєвим); криза студентського віку пов'язана з певною аморфністю, нестійкістю еґо-ідентичності, перебіг навчального процесу з його типовими стресами та випробуваннями може загострювати наявні в особистості проблеми і призводити до кризи, показником якої виступає руйнація життєвих планів з гострим почуттям безсилля власної волі (за Н. Хазратовою).

Внаслідок перетворення системи ціннісних орієнтацій та інтенсивного формування спеціальних здібностей, період навчання у ВНЗ відіграє вирішальну роль у становленні характеру та інтелекту особистості: це час рекордів, художніх, спортивних та ін. досягнень. У студентські роки закінчується фізичне дозрівання організму, досягається той ступінь психічного та духовного розвитку, що дозволяє молодим людям самостійно вирішувати проблеми, пов'язані з вибором сфери діяльності по закінченню ВНЗ.

Таким чином, вище викладене дає підстави виокремити такі психологічні передумови доцільності та необхідності розвитку готовності до самоосвітньої діяльності у студентської молоді:

1 – вікові психологічні особливості: спрямованість особистості на самоствердження, становлення особистості як суб'єкта власного розвитку, розвиток волевого потенціалу, інтелекту (людина оволодіває найскладнішими способами інтелектуальної діяльності, при цьому розвиток інтелекту тісно пов'язаний з розвитком творчих здібностей), рефлексії, максимальна працездатність, виробляється стійкість властивостей особистості;

2 – психологічні особливості студента як суб'єкта учбово-професійної діяльності: поєднання інтелектуальної та соціальної зрілості уможливорює формування високої пізнавальної активності у професійній сфері, що опановується, може самостійно організувати свою діяльність, з'являється почуття відповідальності за своє майбутнє, відбувається найскладніше структурування інтелекту, посилюються свідомі мотиви поведінки, формується самосвідомість, професійне самовизначення;

3 – можливості самої учбово-професійної діяльності, до якої залучений студент під час навчання у ВНЗ: розвиває інтелект, особистісні якості, розкриває потенційні можливості особистості; успішність цієї діяльності додає віри у себе, у свої здібності; дає можливість опанувати способи діяльності; формує професійну спрямованість особистості; сама організація цієї діяльності передбачає стимулювання студента до самостійної роботи з оволодіння майбутньою професією.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. Виходячи з розуміння самоосвітньої діяльності як такої,

що спонукається внутрішніми мотивами самовдосконалення та передбачає застосування спеціальних засобів пошуку і засвоєння соціального досвіду [16], можемо зробити висновок про те, що готовність до такої діяльності варто розвивати у студентської молоді. В силу вікових особливостей на цьому етапі свого розвитку людина може долати перешкоди на шляху самовдосконалення; її інтелектуальні особливості є добрим підґрунтям для вибору способів, засобів, векторів самоосвітньої діяльності; готовність до самоосвітньої діяльності може стати стійким особистісним утворенням. Розвитку зазначеної готовності сприяють також характеристики студента як суб'єкта учбово-професійної діяльності. Сама учбово-професійна діяльність у ВНЗ здатна підживлювати мотиви самовдосконалення особистості у професійній сфері, озброює інструментами самоосвітньої діяльності, визначає її змістовне наповнення та зумовлює її, спонукаючи студента до самостійності.

Перспективою подальших наукових розвідок даного напрямку залишається з'ясування сутності готовності студентської молоді до самоосвітньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Ананьев, Б. Г.* О проблеме современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М., 1977. – 284 с.
2. *Балабанова, Л. М.* Категория нормы в психологии студенческого возраста: теоретико-методологический аспект / Л. М. Балабанова. – Х.: Консум, 1999. – 239 с.
3. *Варбан, Є. О.* Стратегії подолання життєвих криз в юнацькому віці : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Варбан Євген Олександрович; ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». – К., 2009. – 20 с.
4. *Возрастная и педагогическая психология: учеб. пособ. для студ. вузов / М. В. Гамезо, Е. А. Петрова, Л. М. Орлова, М. В. Гамезо (общ. ред.).* – М.: Педагогическое общество России, 2003. – 512 с. – (Образование XXI века).
5. *Дичковская, Л. И.* О формировании личности студента / Л. И. Дичковская, В. И. Овчаренко. // Психология профессиональной подготовки в вузе. – Минск: Народная асвета, 1983. – С. 13–18.
6. *Дусавицкий, А. К.* О студенческом возрасте как завершающем этапе формирования личности / А. К. Дусавицкий. // Вестник Харьковского ун-та. – Серия «Психология». – Вып. 13. – Х.: ХГУ, 1980. – С. 9-13.
7. *Кисилевская, Н. А.* Стили саморегуляции учебной деятельности и их формирование у студентов вуза : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая и возрастная психология» / Кисилевская Нина Алексеевна. – Иркутск, 2005. – 163 с.
8. *Купцова, Г. И.* Формирование у студентов способности к самоуправлению учебно-познавательной деятельностью: метод. рекоменд. / Г. И. Купцова. – М.: МГПИ им. В. И. Ленина, 1989. – 34 с.
9. *Мартинюк, І. А.* Сутність поняття «самоосвітня діяльність особистості» / І. А. Мартинюк // Теоретичні та прикладні проблеми психології : зб. наук. праць. – 2015. – Т. 2, №3(38). – Сєвєродонецьк, 2015. – С. 204–217.
10. *Медведев, Д. А.* Образ мира современного студента: основы системно-текстологической парадигмы / Д. А. Медведев. – Астрахань: Изд-во Астр. пед. ун-та, 2001. – 198 с.

11. *Моргунова, Н. С.* Психологічні передумови організації самостійної роботи студентів : монографія / Н. С. Моргунова. – Х.: Міськдрук, 2011. – 134 с.
12. *Павелків, Р. В.* Вікова психологія: підр. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. – К.: Кондор, 2011. – 468 с.
13. *Панок, В. Г.* Психологія життєвого шляху особистості: монографія / В. Г. Панок. Г. В. Рудь. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 277 с.
14. Психология студента как субъекта учебной деятельности / И. А. Зимняя (отв. ред.). – М., 1989. – 131 с.
15. *Тарасова, Т. Б.* Психологічні особливості студентства: навч.-метод. посіб. для магістрантів / Т. Б. Тарасова. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – 48 с.
16. Формирование у студентов способности к саморазвитию / Сост. О. С. Анисимов, Р. А. Аязбекова. – Алма-Ата, 1989. – 48 с.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Anan'ev, B. G.* O probleme sovremennogo chelovekozvaniya / B. G. Anan'ev. – М., 1977. – 284 s.
2. *Balabanova, L. M.* Kategoriya normy v psihologii studencheskogo vozrasta: teoretiko-metodologicheskij aspekt / L. M. Balabanova. – Н.: Konsum, 1999. – 239 s.
3. *Varban, Є. О.* Strategii podolannya zhittevih kriz v yunac'komu vici : avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk : spec. 19.00.01 «Zagal'na psihologiya, istoriya psihologii» / Varban Єvgen Oleksandrovich ; DVNZ «Universitet menedzhmentu osviti». – К., 2009. – 20 s.
4. *Vozrastnaya i pedagogicheskaya psihologiya: ucheb. posob. dlya stud. vuzov / M. V. Gamezo, E. A. Petrova, L. M. Orlova, M. V. Gamezo (obshch. red.).* – М.: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii, 2003. – 512 s. – (Образование ХХИ века).
5. *Dichkovskaya, L. I.* O formirovanii lichnosti studenta / L. I. Dichkovskaya, V. I. Ovcharenko. // Psihologiya professional'noj podgotovki v vuze. – Minsk: Narodnaya asveta, 1983. – S. 13–18.
6. *Dusavickij, A. K.* O studencheskom vozraste kak zavershayushchem ehtape formirovaniya lichnosti / A. K. Dusavickij. // Vestnik Har'kovskogo un-ta. – Seriya «Psihologiya». – Vyp. 13. – Н.: HGU, 1980. – S. 9–13.
7. *Kisilevskaya, N. A.* Stili samoregulyacii uchebnoj deyatel'nosti i ih formirovanie u studentov vuza : dis. ... kand. psihol. nauk : spec. 19.00.07 «Pedagogicheskaya i vozrastnaya psihologiya» / Kisilevskaya Nina Alekseevna. – Irkutsk, 2005. – 163 s.
8. *Kupcova, G. I.* Formirovanie u studentov sposobnosti k samoupravleniyu uchebno-poznavatel'noj deyatel'nost'yu: metod. rekomend. / G. I. Kupcova. – М.: MGPI im. V. I. Lenina, 1989. – 34 s.
9. *Martinyuk, I. A.* Sutnist' ponyattya «samoosvitnya diyal'nist' osobistosti» / I. A. Martinyuk // Teoretichni ta prikladni problemi psihologii : zb. nauk. prac'. – 2015. – Т. 2, №3(38). – Severodonec'k, 2015. – S. 204–217.
10. *Medvedev, D. A.* Obraz mira sovremennogo studenta: osnovy sistemno-tekstologicheskoy paradigmy / D. A. Medvedev. – Astrahan': Izd-vo Astr. ped. un-ta, 2001. – 198 s.
11. *Morgunova, N. S.* Psihologichni peredumovi organizacii samostijnoj roboti studentiv : monografiya / N. S. Morgunova. – Н.: Mis'kdruk, 2011. – 134 s.
12. *Pavelkiv, R. V.* Vikova psihologiya: pidr. dlya stud. vishch. navch. zakl. / R. V. Pavelkiv. – К.: Kondor, 2011. – 468 s.
13. *Panok, V. G.* Psihologiya zhitteвого shlyahu osobistosti: monografiya / V. G. Panok. G. V. Rud'. – К.: Nika-Centr, 2006. – 277 s.
14. Психология студента как суб"екта учебной деятельности / I. A. Zimnyaya (отв. ред.). – М., 1989. – 131 s.

15. Tarasova, T. B. Psihologichni osoblivosti studentstva: navch.-metod. posib. dlya magistrantiv / T. B. Tarasova. – Sumi: SumDPU im. A. S. Makarenka, 2004. – 48 s.
16. Formirovanie u studentov sposobnosti k samorazvitiyu / Sost. O. S. Anisimov, R. A. Ayazbekova. – Alma-Ata, 1989. – 48 s.

Martynuik I. IMPORTANCE OF DEVELOPMENT THE READINESS OF STUDENTS TO SELF-EDUCATIONAL ACTIVITY. The importance and feasibility of readiness for self-education in the student's age is justified in the article. The essence of the concept of "college students", psychological characteristics of students as a social group, age psychological characteristics of students, the impact of learning in higher education on identity formation are analyzed. Age psychological characteristics of students, psychological characteristics of the student as a subject of educational and professional activities, the possibility of training and professional activities in universities that make up the psychological conditions of expediency and necessity of readiness for self-education of students are distinguished. Based on the understanding of self education as one that prompted internal self motivated and involves the use of special search tools and assimilation of social experience, concluded that the commitment to these activities should develop in students. Due to age-appropriate at this stage of development people can overcome barriers to self-improvement; its intelligent features are a good basis for the choice of methods, tools, vectors self-education; readiness for self education can be a stable personality formation. Development also indicated willingness to contribute to the characteristics of the student as a subject of educational and professional activities. Very educational and professional activities in the university is able to feed the motives of self-identity in the professional sphere, self education equips tools, determine its content and its causes, encouraging the student to independence.

Key words: college students, psychological characteristics of age, an educational and professional activities, educational and professional activities of higher education, the formation of personality, psychological conditions, self-education activities.

Отримано 25.05.2016

УДК 159.954

Медведева Надія Віталіївна

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Медведева Н. В. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ. У статті представлено погляд на проблему розвитку дитячої творчості. Творчість розглядається як універсальна здатність, що забезпечує вдале виконання різноманітних дитячих діяльностей. Ключовим моментом розвитку творчості молодших школярів є формування особливої структури їх досвіду – евристичної структури. Дана структура виступає як продукт певним чином організованої діяльності, яка безперервно збагачується і розвивається, і починає визначати не тільки особливості дитячої діяльності (її пошуковий, творчий характер), але і ставлення дитини до оточуючого її світу, засоби розуміння і перетворення цього світу і в кінцевому підсумку особливості свідомості дітей, спрямованість їх особистості. Показано, що емоційна насиченість процесу дитячої творчості веде до інтенсифікації розвитку нових мотивів діяльності, що істотно перебудовує мотиваційно-емоційну сферу дитини і сприяє формуванню евристичної структури особистості, розвитку її творчого потенціалу, художньої уяви, творчого сприймання та образного мислення.